

Lukijalle

Kiitos kun tartuit toimittamaani kirjaan. Oletpa ympäristöäsi kiinnostunut kansalainen, arkkitehti tai jopa Aaltoon perehtynyt tutkija, uskon kirjan tuovan esiin uusia puolia tunnetuimmasta arkkitehdistamme.

Staattiselta vaikuttava Helsingin kantakaupunki on jatkuvan muutoksen alla; silti kotikulmien havainnointi jää suurelta osalta ihmisistä vähäiseksi. Vai onko katseesi osunut esimerkiksi Etu-Töölössä jugend-arkkitehtuurin hengessä koristeltuihin upeisiin räystäisiin tai Munkkiniemen puistotie 18 B:n edustalle katuun kaksi vuotta sitten upotettuihin metallilaattoihin, jotka muistuttavat mitä juutalaisperheelle tapahtui talossa toisen maailmansodan aikana? Minulle, kaupunginosalehdessä työskentelevälle, ympäristön jatkuva seuraaminen on ollut pitkään osa toimenkuvaa.

AIKAA KESTÄVÄ arkkitehtuuri, toimiva ja kaunis muotoilu ja rohkeus tehdä asioita eri tavalla ovat aina kiinnostaneet minua. Samoja teemoja tarjosi Munkkiniemen Riihitie, kun kolmisen vuotta sitten päätin ottaa selvää kotiseutuni tunnetuimmasta henkilöstä Alvar Aalosta.

Jos itsekkin kiinnostut, niin Riihitieellä pääsee hyvään vauhtiin. Sieltä on lyhyt matka Tiilimäkeen Alvar Aallon ateljeehen. Sitten voit ottaa määränpääksi Aallon kustasuunnitelman ääri laidat, uljaan Finlandia-talon ja unohtuneen Erottajan paviljongin. Äläkä unohda Kelan päätoimitaloa.

Aalto-kärpäsen tiedät puraisseen, kun esimerkiksi Alppilassa kävellessä matkantekosi hidastuu Sturenkatu 4:n kohdalla. Siinä sijaitsevaan Kulttuuritaloon Aalto suunnitteli varta vasten kiilamaisen tiilen, joka teki mahdolliseksi ulkoseinän upean kaarevuuden.

Sysäyksenä innostavalle tutkimusmatkalle voivat toimia myös Rautatalon kahvilan siniset sauvatiilet tai sukulaisesi olohuoneessa oleva Artekin pöytä.

KIRJAN materiaalin kasaamiseksi tarvittiin perinteisiä reportterin työkaluja: vihkoa, kynää, kameraa, polkupyörää ja uteliasta asennetta sekä tutkivaa katsetta. Aallon syntymän 120-vuotisjuhlavuonna aloittamani haastattelusarja vei kiinnostavalle aikamatkalle vuosikymmenten taakse. Arkkitehtitoimisto Alvar Aallon entiset työntekijät, Alvar Aalto -säätiön tutkijat, Artekin entinen taiteellinen johtaja ja monet muut Aalto-asiantuntijat perehdyttivät minut yhden maailman tunnetuimman arkkitehdin aikaansaannoksiin.

Kiinnostava aihe oli myös Alvar Aalto -säätiön tuhansista eri maiden lehdistä koottu leikearkisto, josta näkyy toimiston töistä käyty monipuolinen keskustelu yhteiskunnassa.

Arkkitehtien töitä on helpointa tutkia rakennuksen ulkopuolelta. Aallon kohteissa pitää katsoa pintaa sy-

vemmälle, sillä muutamat Aallon taloista antavat ohikulkijalle sulkeutuneen vaikutelman. Tästä Tiilimäen ateljee on paras esimerkki. Onkin mielenkiintoista, miksi Aalto halusi kotitalonsa ja työpaikkansa omien sanojensa mukaan ”kääntävän selkänsä” kadun puolelle.

KAIKKI TUTUSTUMANI Aallon kohteet olivat vaikuttavia. Kuitenkin mieleeni ehkä pysyvimmän jäi se Pitäjänmäen pientaloalueen omakotitalon autotallin päälle rakennettu tummasävyinen hirsisauna. Talon suunnittelussa on hauska tavalla huomioitu tilaajan tarpeet sekä ammattinvalinta. Kokonaisuudessa korostuu myös Aallon suhde suomalaiseen rakennusperinteeseen, jonka tärkeyttä hän ei peiteltyt.

Kokonaisen kaupungin suunnittelu oli Aallon toteutumaton unelma. Espoon Laurinlahdessa muutaman vuoden asuneena olisin halunnut kokea naapurikaupunginosan, Kivenlahden, Alvar Aallon suunnittelemana. On harmi, että Aalto siirrettiin syrjään luomistyöstä. Töölönlahtikin olisi upeampi, jos sen länsirannalla olisivat keskustasuunnitelman mukaiset rakennukset.

Haastatteluiden kautta opin, että Alvar Aallon työ ulottuu ovenkahvoista valtakunnansuunnitteluun. Tämä tekee hänestä maailman monipuolisimman arkkitehdin. Oivalsin myös, että monumenteista tunnetun Aallon keskeisiä aiheita olivat paremman ympäristön rakentaminen, aluesuunnittelu, kansainvälinen toiminta sekä ihmisen hyvinvointi kokonaisvaltaisesti.

ON OLLUT ilo ja kunnia koota kirjan aineisto. Kiitos Alvar Aalto -säätiön koko henkilökunnalle. Erityinen kiitos asiantuntemuksesta Jonas Malmbergille ja Mia Hipelille. Merja Vainio teki välttämättömän työn lähteiden etsimisessä. Hanna Pärnä kiitän loistavista tutustumiskierroksista. Susanna Pusa opetti eron konservoinnin ja entisöinnin välillä. Alvar Aalto -säätiön toimitusjohtaja Tommi Lindh teki työni mahdolliseksi.

Iso kiitos haastatelluille: Sauli ja Marita Karttunen, Kalevi Näkki, Petra Leikas, Anja Matilainen, Elina Melgin, Vezio Nava, Katariina Pakoma, Jarno Peltonen, Matti Rautiola, Jussi Rautsi, Ben af Schultén ja Antti Tevajärvi. Kiitos isälleni Markku Laaksoselle, jonka kiinnostus arkkitehtuurin tarttui poikaankin. Kiitos kustantaja Rakennustieto Oy:n Kristiina Bergholmille sekä Jukka Lyytiselle. Suurin kiitos kuuluu Alvar Aallon toimistossa työskenteleelle Jussi Rautsille, joka kannusti tarjoamaan lehtihaastattelujani kustantajalle. Kiitos Jussi avustasi ja opastuksestasi Arkkitehtitoimisto Alvar Aallon valtavan ja monimuotoisen tuotannon maailmaan.

Helsingin Munkkiniemessä, toukokuussa 2020
Petri Laaksonen

**Tämä kirja syntyi kotiseuturak-
kaudesta sekä kiinnostuksesta
Munkkiniemessä asuneeseen
arkkitehti Alvar Aaltoon.**

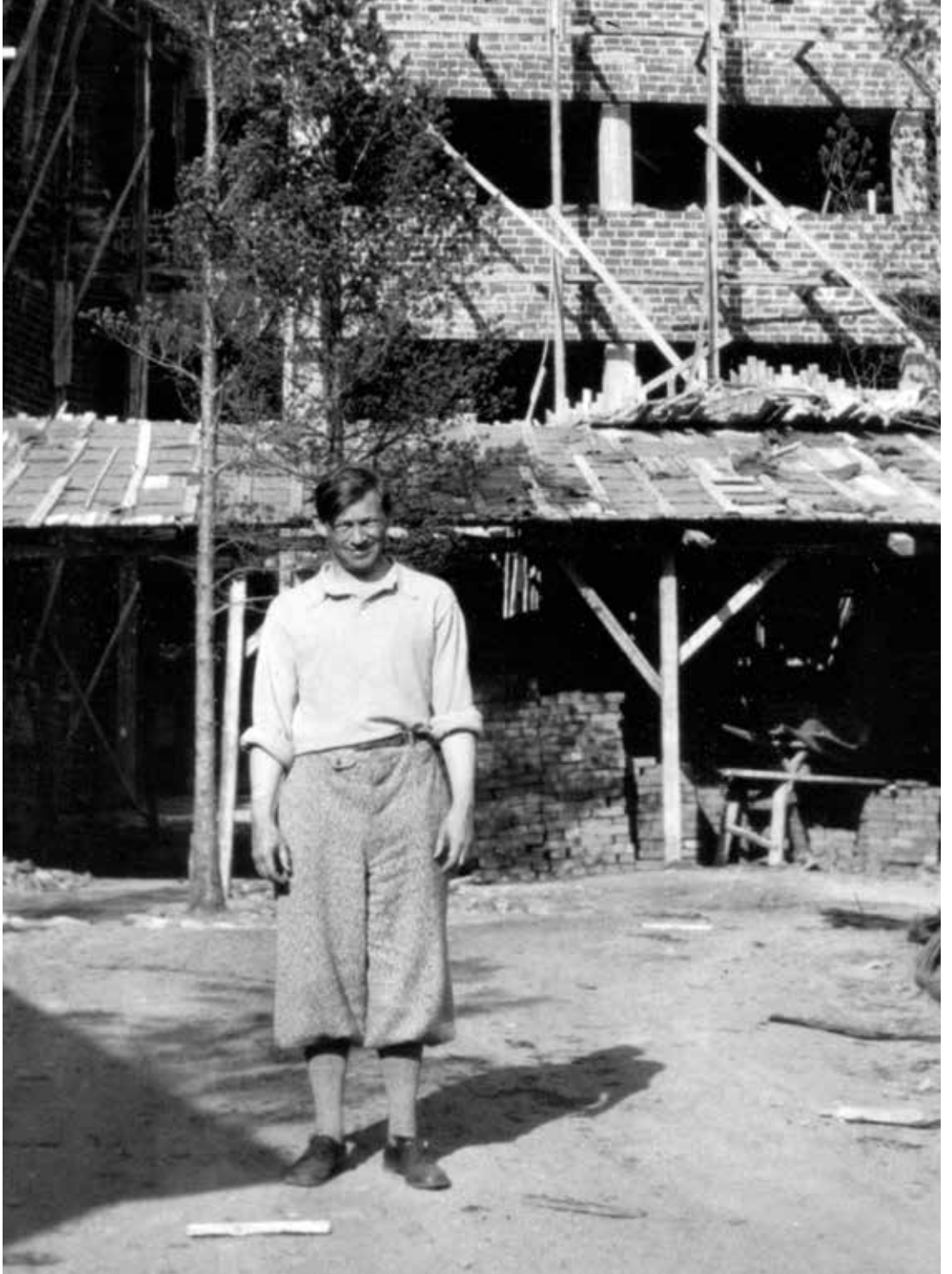
Munkkiniemessä perheensä kanssa asuva Petri Laaksonen (s. 1979) on toiminut pitkään Töölöläinen Oy:n julkaisemien paikallislehtien graafikona, valokuvaajana ja toimittajana. Lukion jälkeen Laaksonen hankki graafisen alan perustutkinnon ja opiskeli myös graafista suunnittelua. Sitten paikallislehtiä kustantavassa yrityksessä oli luonnollista opetella valokuvausta ja kirjoittamista. Kaikissa kolmessa osa-alueessa, graafisessa alassa, valokuvaamisessa sekä toimittamisessa on oma koukuttava juttunsa. Munkkiniemi, 00330, on asuinalueena mitä parhain, sillä urbaanin ympäristön vastapainona on kaupunginosaa ympäröivä luonto.

Inspiraatio kirjoittamiseeni syntyi marraskuussa 2017 kävellessäni, ties kuinka monennen kerran, punatiilisen as.oy Kelakartanon ohi. Kaunis porraskäytävän ikkunarivi kertoo ohikulkijalle, että arkkitehti on osannut työnsä tavallista paremmin. Kelakartanosta voit lukea lisää sivulta 102.

Johdanto 10 - 39

/ Johdanto / Jussi Rautsi /

Tyytyväinen kolmikymppinen, Alvar Aalto jättityömaansa edessä. Paimion mäntykankaalle nousee yhteistyön verkostolla arkkitehtuuriltaan ylittämätön tuberkuloosiparantola. Paras työtoveri, oma vaimo Aino, suunnittelee sairaalalokusteita. Hygienian kannalta helposti puhdistettavia huonekaluja tehdään kalustetehtailija Otto Korhosen kanssa. Valon suuntautumista ja ilman laatua pohditaan lääkärin kanssa. Mielen tilaan vaikuttavat värit valitsee taiteilija Eino Kauria. Betonirakenne on Suomessa rohkea ja täysin uusi ratkaisu. *The Architectural Review* tekee erikoisnumeron heti parantolan valmistuttua. Suomi on parantavan arkkitehtuurin maailmankartalla.

Alvar Aalto ulos modernismin siilosta

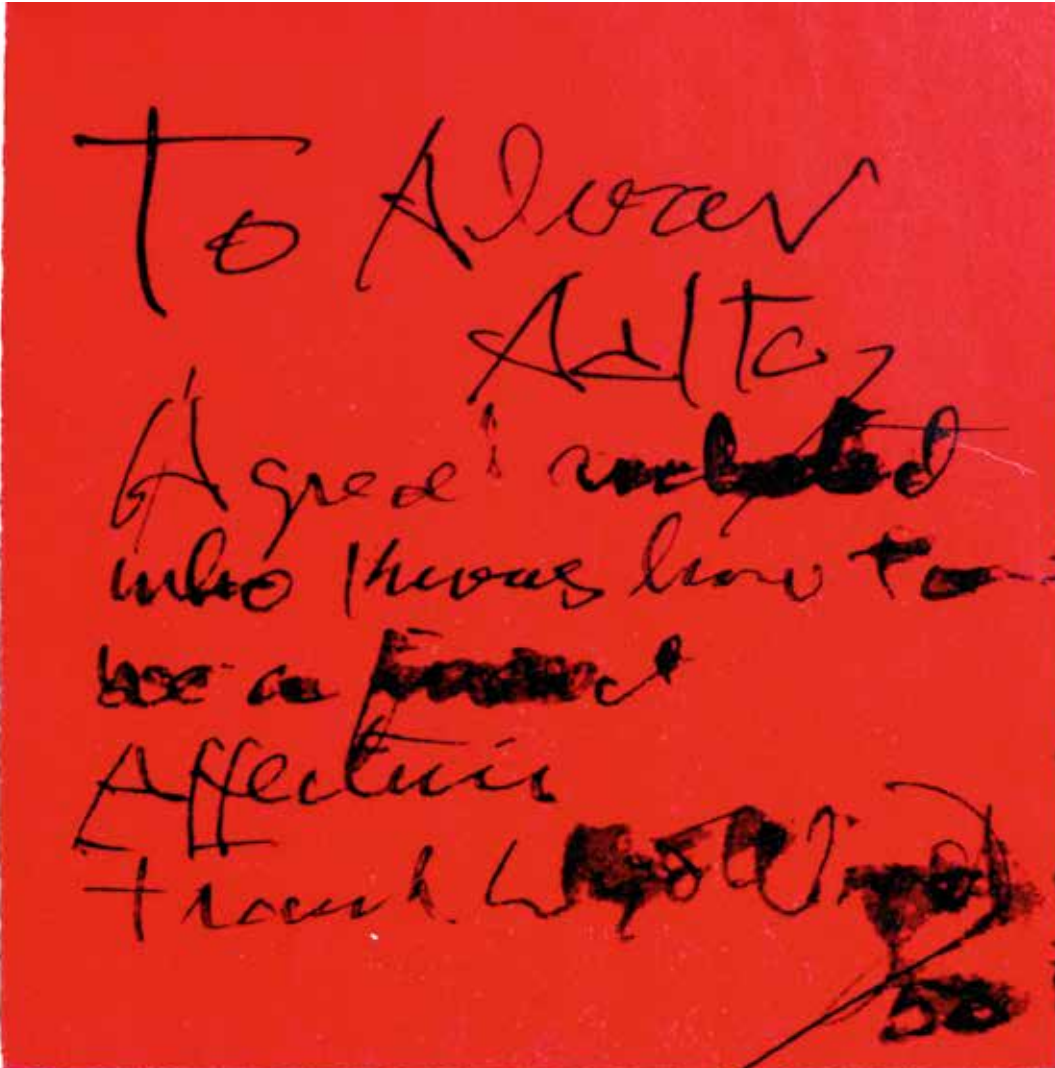
Alvar Aaltoa syytettiin 1960-luvulla vanhanaikaisuudesta ja elitismistä. Ruotsissa tv-ohjelman tekijä Kristian Romare vastasi tähän, että Aallon tapaa tehdä arkkitehtuuria voidaan verrata kokeneen perhelääkärin työhön. ”Perhelääkärillä on usein tarkka vainu siitä, kuinka ihminen kuuluu yhteen psykologisesti ja fysiologisesti. Tämä vaisto puuttuu usein tutkijalta ja specialistilta.”

(Helsingin Sanomat 8.5.1969).

S

uuren yleisön lehdistö oli Aallon työtavan kiinteä osa. Hän kommunikoi sen kautta työnsä tilaajien, käyttäjien ja kansalaisten kanssa. Lehdet sopivat hänen sosiaaliselle luonteelleen ja olivat kaikkien saatavilla. Julkisuus demokratisoi työtä, koska tavoitteista päästiin keskustelemaan. Median käyttö kuului siis työprosessiin, kuten **Matti Rautiola** mainitsee haastattelussaan. Kirjan haastattelut ovat ilmestyneet alun perin Töölöläinen Oy:n julkaisemissa sanomalehdissä Alvar Aallon syntymän 120-vuotisjuhlan merkeissä vuosina 2018–19.

Aallon elämäkatsomuksena oli sallivuus, monimuotoisuus ja koulukuntien välttäminen. Modernistiksi hänet lokeroitiin vasta kuoltuaan; eläessään hän kiisti sen. Aallon perheystävä, professori **Sibyl Moholy-Nagy**, mainitsi tyylien kahleista irtautumisen vuonna 1964 kirjoittaessaan Aallolle arkkitehtuurin historian kurssistaan Braunschweigin Teknillisessä korkeakoulussa: ”Opetan uusia käsitteitä arkkitehtuurin historiassa. Olen hävittänyt ja purkanut kaikki tyyliä. Olen innokas näkemään työnne Wolfsburgissa”. Kiinnostus on merkille

Aalto kirjoitti muistokirjoituksessaan "persoonallisesti Frank Lloyd Wrightin kuolema merkitsee minulle suurta menetystä. Ikäerosta huolimatta olemme 20 vuoden ajan olleet ystäviä" (HS 10.4.1959). Hän mainitsi oppineensa tältä puolustamaan rakennustaidetta kovin ottein. Aallon kirjastosta löytyneen *An American Architecture* -kirjan omistuskirjoituksessa lukee: "To Alvar Aalto, A great architect who knows how to be a friend, Affection, Frank Lloyd Wright."

pantavaa, sillä Sibyl Moholy-Nagy (1903–1971) kuului sodan jälkeisen pinnallisen modernismin kovimpiin kriittikoihin **Vera Connollyn**, **Jane Jacobsin** ja **Ada Louise Huxtablen** kanssa.

Matkustaminen ja kansainvälisyys olivat Aino ja Alvar Aallon työtappaa toimiston perustamisesta lähtien. "One feels more at home among suitcases", oli Aalto kirjoittanut. Suunnitteluvientti ja näyttelyt pitivät paljon poissa toimistosta. Arkkitehti Aino Aalto sai sujuvana englanninpuhujana palstatilaa USA:n sanomalehdissä jo 1930-luvun lopussa, kun Suomi-tietoutta todella tarvittiin. Hänen jälkeensä Alvar Aallon työparina jatkoi arkkitehti Elissa Aalto, jonka vakuuttava kielitaito ja esiintyminen tekivät vaikutuksen kaikkialla.

Kirja esittelee töiden lisäksi Aallon perinnön tutkimusta ja hoitamista tänään. Siitä vastaa Alvar Aalto

-säätö, jonka henkilökuntaa on haastateltu. Mukana on myös tutkijoita ja aikalaisia. Ollaan parhaan mahdollisen tiedon lähteillä.

Moni asia tarvitsee uutta ja realistista keskustelua ja tutkimusta. Nostan kirjoituksessani esiin joitakin aiheita. Niiden tarkoitus on täyttää aukkoja sekä nostaa Aallon ajattelu vaikuttamaan nykyaikaan. Hänen elämäntyönsä on arkkitehtuurin sekä kaupunki- ja aluesuunnittelun geenipankki nykyaikalle. Tämä on tärkein syy Aallon suunnitteleminen rakennusten suojelulle ja säilyttämiselle.

Vaikutteita ja vaikuttajia

Aallon ajattelutapa oli moniulotteinen ja hän vältti arkkitehtuurin puhkianalysointia. Vuonna 1940 hän kirjoitti (42-vuotiaana) **Frank Lloyd Wrightistä** seuraavasti:

21

AAA 10706

244 EAST 32nd STREET NEW YORK, N. Y. 10016 MURRAY HILL 4-4534

Ed. 1/10/65

December 5, 1964

Dear Aalto:

I was delighted to meet you again in such good spirits and particularly, to meet your wonderful new wife. Everybody here was enchanted by her beauty and her serene personality. You are a very very lucky man to have 2 such extraordinary companions in a single life-time!

I shall teach for the month of January a course in new concepts of the History of Architecture (I have demolished ALL THE STYLES.....) in the School of Architecture at the Technische Hochschule in Braunschweig. And since Wolfsburg is so very close to Braunschweig I would, of course, be most anxious to visit Wolfsburg and see your work there. Perhaps you could let me know to whom to write or telephone there who could show me around. It is always so much more profitable to have a guide who knows the details.

My address between January 5 and January 29 will be: Professor Sibyl Moholy-Nagy, Architekturschule, Technische Hochschule, Braunschweig, Deutschland. Unfortunately I shall again miss visiting Finland. The last time, in 1962, I had already my ticket from Berlin and then broke my ankle in Berlin. And this time I have to hurry back because I must be at Pratt Institute again on February 1 at the beginning of the Spring Semester. But as soon as my new book on this demolition of academic art history is finished I MUST COME.

With my warmest regards to both of you, your old friend

Sibyl Moholy-Nagy

Professori Sibyl Moholy-Nagy ymmärsi, että Aallon arkkitehtuuri on itsenäistä parhaan ratkaisun etsimistä kulloisenkin tarkoituksen ja paikan mukaan, irti kaavamaisista tyyleistä. Hän kertoo kirjeessään Aallolle vuonna 1964 tulevana tapaamaan tätä Suomeen, kunhan on ensin hajottanut akateemisen taidehistorian ja korvannut sen uusilla käsitteillä.

”Uudessa arkkitehtuurissa on tendenssejä kohti täydellisempää ja selkeämpää mekanismia kuin ihminen itse. Näin ei koskaan ole Frank Lloyd Wrightilla. Hänen töilään on aina, ilman yhtään ainoaa poikkeusta, ihmisen rajoitukset. Ne ovat samanarvoisia ystäviämme. Niissä on aina jotakin, joka muistuttaa meitä oman olemisemme tuntemattomista syvyyksistä.”¹

Aalto sai vaikutteita eri aikojen arkkitehteilta, insinööreiltä ja monien alojen osaajilta. Oma mielenmaisema oli kuitenkin tärkein: muistot lapsuudesta ja nuoruudesta, vahva aikuisuus sekä vanhuuden ymmärrys. Aalto kirjoitti työstään paljon itsekin. Arkkitehtuurin maailmassa hän oli poikkeuksellinen sanankäyttäjä, sillä hänelle sana liittyi aina tekoon, näyttöön ratkaisusta. Määritelyään tehtävän ytimen eli probleemin – kuten hän sanoi – hän kertoi ratkaisujensa syyn ja toivomansa vaikutukset.

Aino Marsio-Aalto vaikutti ratkaisevasti Alvar Aallon elämäntyöhön vuonna 1949 tapahtuneeseen kuolemaan asti. Arkkitehtitoimisto Alvar Aalto oli yhteinen brändi. Myös Elissa Aallon vaikutus oli suuri jo Alvar Aallon eläessä ja myöhemmin hänen työnsä loppuunsaattajana. Hän muun muassa suojeli vanhenevaa professoria Ruotsissa ja Suomessa esitetyltä valitettavan primitiiviseltä arvostelulta.

Yhteistyöverkostoja ja innovaatioita

Ruotsin vaikutus Aallon sosiaaliseen ajatteluun varsinkin asunto- ja kaupunkisuunnittelussa alkoi varhain. Vuoden 1923 Göteborgin maailmanlaajuisessa kaupunkisuunnittelunäyttelyssä brittiläinen puutarhakaupunki-ajattelu esiteltiin reaktionä teollisuuskaupungin tappaville haitoille. **Birger Brunila**, Helsingin Torkkelinmäen, Lauttasaaressa ja Puu-Käpylän kaavoittaja, oli signeerannut Aallolle näyttelyluettelon. Aallon kirjoituksissa alkoi näkyä viittauksia biologiaan ja lääketieteeseen. Paimion parantolasta tuli sisällissodasta toipuvan Suomen tärkein symboli. Näyttelyluettelon vaikutus oli pysyvä. Sen rivitalotyypit näkyivät Sunilassa, ja kylämallit tulivat Lapin aluesuunnitelmaan 1950-luvulla tiivistämään hajanaista ja sekavaa asutusta muun muassa liikenteen helpottamiseksi.

Mitään ei rakenneta ilman innovatiivisia insinöörejä ja rakennuttajia. Edistyksellinen yhteistyö alkoi jo Aallon uran alussa, kun hän ja betonitehtailija **Juho Tapani** kehittivät esivalmistettua betonirakentamista. Turun Standardivuokratalossa vuonna 1929 oli mahdollisuus vapaaseen asuntojen muunteluun. Aino Aalto suunnitteli sinne näyteasunnon. Aalto esitteli standardivuokrataloa yhteistyön tuloksena, mainiten myös kaikki toimistossa työhön osallistuneet. Ulkomaalaisista työntekijöistä tuli Aallon toimistolle tyypillinen tapa saada erilaisia näkemyksiä.

Puunjalostustasavallan arkkitehtina Aalto seurasi tarkasti 1930-luvun puuteknologian kulta-ajan innovaatioita; jopa huippulentokoneita tehtiin vanerista ja taivutetusta puusta. Aallon puuhuonekalut ja kaupunkisuunnittelun luontokorostus olivat vastaisku profunk-

tionalismin metallihuonekalujen ja asumiskone-ajattelun kylmyydelle. Paimio-tuolin äärimmilleen viety kerrosrakenne kuvaa hyvin puun käsittelyn mahdollisuuksia. Oman kantansa Aalto ilmaisi yllättävän jyrkästi **Göran Schildtille**: ”Bauhaus ei ole koskaan kiinnostanut minua, ennemminkin jugend mannermaisessa alkuperäis- muodossaan – **Henry van de Velde** ja muut.”²

Moholy-Nagyn puoliset olivat niitä harvoja ulkomalaisia, joiden nimen kuulimme Aallon mainitsevan toimistossa. Hän oli tarkkaillut jo 30-luvun alussa **László Moholy-Nagyn** valoheijastuskokeita eri muotoisille pinoille. Tuloksia näkyi ensimmäiseksi Viipurin kirjaston lukusalin kattovalaistuksessa ja sen jälkeen Aallon mestarillisessa ylävalossa melkein kaikissa töissä.

Ilmakuvat olivat tärkeä osa Aallon toimintatapaa; esimerkiksi Lapin aluesuunnitelmaa tehtiin ilmakuvan päälle. Stensvikin–Kivenlahden suunnitelmassa 1960-luvulla ilmakuva oli topografian ja geomorfologian tutkimusväline.

Britannia, USA ja nordismi

Paimion parantolan maine levisi Britanniassa heti Architectural Reviewn erikoisnumeron ilmestyttyä vuonna 1933. Vuoden 1939 New Yorkin maailmannäyttely veti Aaltoja irti vanhan Euroopan vaikutuksesta. Uutta luovan yksilöllisen ajattelun ja perinnetietoisuuden yhdistelmä oli angloamerikkalaisuuden ydintä, joka sopi Aino ja Alvar Aallolle. Psykologisesti tärkeä professuuri tuli vuonna 1940 USA:n Massachusetts Institute of Technology MIT:sta (Aaltoa kutsuttiin tästä lähtien toimistossa professoriksi).

MIT oli korkeimman opetuksen ja yritysmaailman yhteistyön uranuurtaja, joten se tarjosi ensilinjan esimerkkejä yhteistyöstä edistyksellisten yritysten kanssa. MIT:llä ja Yalen yliopistolla oli yhteisiä laboratorioita. Tästä on lähtöisin Aallon ajatus työstään jatkuvana koerakentamisena. Huippuyliopistot toimivat myös tuki-kohtina Aino ja Alvar Aallon Suomi-maakuvatyölle sota-aikana vaikeassa tilanteessa kahden diktaattorin välissä. Aaltojen ratkaisu oli pohjoismainen demokraattisuus, jonka avulla he toivat esille Suomen asiaa. Heidän työstään ulkosuhteissa kertoo Elina Melgin. Hänen tietonsa täydentävät suuresti Suomen selviytymiskertomusta ja nostavat Aallon Suomen poliittiseen historiaan.

Frank Lloyd Wright oli aloittanut kaupungin ja maaseudun suhdetta käsittelevän Broadacre Cityn kehittelyn 1930-luvulla. Sosiaaliset ajatukset, kuten tonttimaan luovutus jokaiselle kansalaiselle, kulkeutuivat edistykselliseen asuntoajatteluun Suomessakin. Aallon MIT-opetuksen näkyvin tulos oli vuonna 1941 mittava menetetyt Karjalan asukkaille tarkoitettu puukaupunkiprojekti, joka nimettiin MIT-kokeilukaupungiksi.

USA:n sosiaalireformistinen New Deal -politiikka vaikutti aluesuunnittelun aloittamiseen Kokemäen joki-laaksossa vuonna 1941.

Aallon perusteellinen selostus kaupungin ja maaseudun synkronisoinnista on Broadacre-vaikutteinen.

Edited by VERA CONNOLLY

Famous Finnish Couple—Alvar and Aino Aalto, Architects—Are Producing Unique Furniture in the United States

By Susanna Weston-Tucker
writer for The Christian Science Monitor

Alvar Aalto is a Finnish architect, designer and author of a partnership with his wife, Aino Aalto. From this partnership came many of the most important buildings in Finland—Serenity in Turku, Library at Viipuri, Turku Public Mill at Oulu, and others. Amongst their works abroad were the Finnish Pavilion at the Paris Exposition 1937.

Last summer Mr. and Mrs. Aalto spent most of their time working in the United States for the general representation of Finnish Finland—of which, undertaking Mr. Aalto is in charge. They also found time, however, to arrange for the production in the United States of the furniture designed by them.

Alto's furniture was designed last summer—his rooms and a stove—were now packed in the same, two on one truck. And these latter two room parts of better and more permanent material.

Mr. Aalto broadened his work last fall by conducting a course in research on housing of the Massachusetts Institute of Technology under the direction of Dr. ...

Alto and Alvar Aalto are distinguished Finnish architects. Together they have a partnership that is responsible for many of the most important buildings in Finland. Mrs. Aalto has charge particularly of securing interior and of arranging exhibitions of their work.

This is a view of the 15-foot-square living room at "Maire", a house in Noormark, Finland, designed by Alvar and Aino Aalto. The owners' specifications called for a residence and an art gallery to house their collection of modern paintings. The gallery was incorporated in this living room, which is subdivided by high movable partitions. Note the sofa, which are covered with cushions, and method in design. They served Mr. Aalto's distinctive way of giving interest in the best pieces of structural elements. The furniture was also designed by the Aaltos.

The chair, table, screen, and wall bracket shown here are all examples of Aalto-designed furniture, which is now being produced in the United States. Made of laminated wood, the furniture is light in weight, graceful, and extremely comfortable. It has a clear finish which brings out the natural color of the wood.

Appendix

OUTLINE OF SERIES OF LECTURES AT YALE UNIVERSITY - SPRING 1939 -

The lecture series comprises seven lectures with possibly short illustrative examples, discussions with students, etc. A few of the lectures (two or three) are public; the remainder especially prepared for the students of the Architectural School of the University.

April 14th
Public lecture
(apart from main series)

(1) The problem of humanizing Architecture. (This lecture is based on Mr. Aalto's own experiences and his own work. It was delivered as an opening lecture at the Museum of Modern Art in October 1936.)

April 16th

Age 40 turning his back to Behns S.A.

(2) Psychology - and problems of humanization - in town planning. The social value of humanizing the principles of town planning; and

April 18th

(3) The problem of concentration of large groups of dwellings; the apartment dwelling; various concentrated types of dwelling. The production of the individual and of the family unit in the midst of a large group.

(4) The problem of the small dwelling, its relation to town planning and mass production, its type and standard production; and

May 1st

(5) The problem of standardized architectural forms. Humanizing standardization.

(6) Public buildings of collective function. The humane protection of the individual against the harmful influences of the great mass.

May 5th
Public lecture

(7) The human dwelling - architecture - and its relation to the fine arts. The position of the fine arts in daily life and their architectural arrangement.

Keväällä 1939 Aalto esitti Yalen yliopiston luennoissaan sosiaalisen ja psykologisen ajattelun työnsä perustaksi (kuvarissa luentorunko). Yksilön puolustaminen oli poliittinen kannanotto Euroopan kollektivismia vastaan. Today's Woman -liitteen Vera Connolly, huipujournalisti USA:ssa, kertoi välirauhan aikana Alvar Aallon työstä talvisodan tuhojen korjaamiseksi sekä siitä, miten Aino Aalto täydensi New Yorkin maailmannäyttelyä tukemaan sotaponnistuksia. Aallon puolisojen tasaveroinen ammattitaito ja kumppanuus olivat USA:ssa hyvää julkisuuskuvaa Suomelle.

Kotona Riihitiellä, töissä Tiilimäessä

Alvar Aallon kotitalo on aistikas lapsiperheen asunto, josta huokuu lämpö. Sisustuksessa voi aistia myös japanilaishenkisiä vivahteita. Liukuovi, bambusäleverhot ja tilojen joustavuus tuovat mieleen perinteisen japanilaisen arkkitehtuurin.

/ Arkkitehtuurikierrros /

Paimiosta kotoisin oleva Hanna Pärnä on mitä parhain opas kertomaan Aallon tuotannosta. Pärnän elävä tapa esitellä saa kävijätkin innostumaan eri tavalla kohteista. Suomen lisäksi englantia, saksaa, japania, ruotsia, ranskaa ja auttavasti italiaa puhuva Pärnä tuli Alvar Aalto -säätioon töihin syksyllä 2013. "Aluksi olin yksi tuntityötä tekevästä oppaasta, mutta minut vakinaistettiin vuonna 2015. Useimmiten opastan Aallon kotitalossa ja Aallon ateljeessa, mutta joskus myös Finlandia-talossa ja Kulttuuritalossa. Pari kertaa vuodessa minut voi nähdä Otaniemen kampuksella", Pärnä kertoo. Paimiolaisena Pärnän mielestä hienoin Aalto-kohte on tietenkin Paimion parantola, josta alkoi aikoinaan hänen opasuransa lukiolaisena kesäoppaana. "Alvar Aalto on loppumaton lähde, joka ei tyhjene, niin henkilöhistoriasta kuin tuotannosta voi ammentaa aina vain lisää", Hanna Pärnä iloitsee.

Katsoa saa, mutta ei koskea", sanoo yleisöopastuskierroksen vetäjä **Hanna Pärnä** Alvar Aallon ateljeen eteistilassa ja kehottaa samalla kävijöitä nauttimaan inspiroivasta matkasta Aallon maailmaan. Tiilimäki 20:ssä sijaitseva Alvar Aallon suunnittelema ateljee valmistui 1950-luvulla helpottamaan kotitalossa sijaitsevan arkkitehtitoimiston tilanahtautta. Tilantarve kasvoi, kun Aallon toimisto sai suunniteltavakseen useita julkisia rakennuksia 50-luvun alussa.

Ateljee on kadulta katsottuna huomaamaton, eikä sisäänkäynnin löytäminenkään ole itsestään selvyyttä. Purjeenkaltaisesti kohoava katto hallitsee rakennusta. Ateljee ottaa vierailijan vastaan paljastamatta kokonaisuutta.

Arkkitehtitoimiston luova työ tapahtui toisessa kerroksessa, joka kylpee Aallolle tyypilliseen tapaan kauniissa luonnonvalossa. Aallolle oli tärkeää sisätilan suhde luontoon. Yksi hänen ajatuksiaan

Vuonna 1935 Aino ja Alvar Aalto hankkivat tontin Munkkiniemestä lähes luonnonvaraisesta ympäristöstä ja alkoivat suunnitella itselleen kotitaloa Helsinkiin. Arkkitehtipariskunnan kodikas ja intiimi työskentely- sekä asuinrakennus valmistui 1936.

Alvar Aalto asui talossa kuolemaansa saakka 1976, ja tämän jälkeen hänen toinen vaimonsa Elissa Aalto kuolemaansa saakka, vuoteen 1994. Rakennus suojeltiin lailla 1982 ja peruskorjattiin 2000-luvun alussa opetusministeriön ja Helsingin kaupungin tuella sekä sisältä että ulkoa.

Alvar Aallon ateljeen Alvar Aalto suunnitteli 1954–1955 arkkitehtitoimistonsa työtiloiksi. Tyyliään talo ei ole perinteinen toimistorakennus. Alvar Aallon kerrotaan sanoneen, että ”rakennustaidetta ei voi syntyä konntorimaisessa ympäristössä.”

Aalto innostui puuntaivutusmenetelmistä 1920-luvun lopulla Turussa. L-kirjaimen muotoon taivutettu jalka patentoitiin vuonna 1933, ja sen tunnetuin käyttökohde lienee kolmijalkainen jakkara 60, niin ikään vuodelta 1933. Kuvassa näkyy myös myöhempi variaatio, viuhkajalkainen istuin 1950-luvulta.

”Aallolle ilmansuunnat olivat tärkeitä, ja valon käyttäytyminen oli yksi perusta suunnittelussa.”

oli, että ikkunan edessä istuessaan voi tuntea olevansa ulkona.

Sisäpihan ympärille kiertyvän rakennuksen amfiteatterimainen puutarha on varmasti innostanut toimiston työntekijöitä. Suojaisan puutarhan liuskekiviaskelmilla he saattoivat istuskella, kuunnella esitelmiä tai katsella valkoiseen muuriin heijastettuja diaesityksiä.

Tunnin mittaisen ateljeekierroksen jälkeen on puoli tuntia aikaa siirtyä Aallon kotitalolle. Riihitie 20:een vuonna 1936 valmistunut rakennus toimi Aaltojen kotina sekä toimistona. Nämä kaksi toimintoa näkyvät myös rakennuksen julkisivussa. Toimistosiiven massa on slammattua tiiltä, ja asunto-osa on verhoiltu tummaksi käsitellyllä puurimalla.

Aallolle ilmansuunnat olivat tärkeitä, ja valon käyttäytyminen oli yksi perusta suunnittelussa. Makuuhuoneisiin paistaa aamuaurinko ja oleskelutilan ikkunat on suunnattu lounaaseen iltapäivän valon mukaisesti.

Tilat yhdistyvät sisällä kauniisti toisiinsa, ja tarvittaessa liukuovi erottaa työhuoneen olohuoneesta. Aallon

kiinnostus japanilaiseen arkkitehtuuriin näkyy kodissa mm. punosmaisten materiaalien ja liukuoven käyttönä.

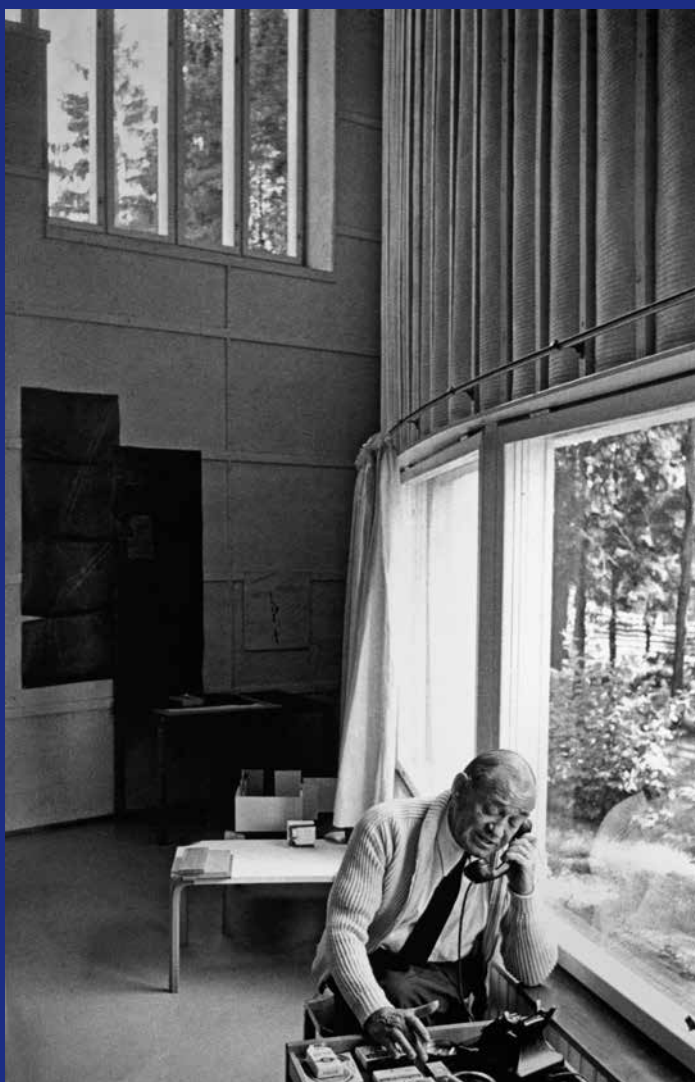
Alvar Aalto oli karismaattinen persoona, jolla oli kansainvälinen ystäväpiiri. Kodissa on esillä tuliaisia lukuisilta matkoilta ja lahjoja ystävilta; kaikki huonekalut ja esineet eivät siten ole Aaltojen käsialaa. Sisustus on sekoitus eri vuosikymmeniä, mutta kaikki nivoutuu yhteen harmonisella tavalla.

Mikä jäi mieleen kierroksista? Yksityiskohtien määrä ja niiden nerokas yhdistäminen. Valo. Käykää katsomassa vaikka päämakuuhuoneen vaatehuoneen kattoikkunaa. Tasoerot, jotka rytmittävät tilaa. Inhimillisuus. Aaltojen kotitalo ei ole palatsi, vaan lapsiperheen asunto, joka aikoinaan suunniteltiin niin taitavasti, että se kiinnostaa ihmisiä ympäri maailmaa ja kävijämäärät kasvavat vuosi vuodelta.

Lisätietoa yleisökierroksista: www.alvaraalto.fi/vieraile/

► Aallon työn laajuuteen nähden ei ole ihme, että arkkitehtitoimisto jätti jälkeensä mittavan piirustuskokoelman. Kokoelma siirtyi Alvar Aalto -säätiön omistukseen vuonna 1990. Neuvotteluhuoneen ylähyllyn piirustuslaatikoiden pinot ovat vaikuttavia, mutta itse laatikot ovat tyhiä: nyttemmin piirustukset on arkistoitu asianmukaisesti säätiön arkistoihin Jyväskylässä. Etualalla näkyy Artekin valaisinmalli A440, lasikello, joka suunniteltiin vuonna 1954.

▼ Alvar Aalto poseeraa 1955 valmistuneessa ateljeessaan. Uusi ateljeetalo tuli tarpeeseen, sillä toimiston työmäärä oli 50-luvulle tultaessa paisunut niin, että Aaltojen kotitalossa sijainneet toimistotilat olivat käyneet auttamattoman ahtaiksi. Ei Aalto toki ateljeerissaan aina ylhäisessä yksinäisyydessä työskennellyt, vaan ateljeesali taipui jo tuolloin moneen käyttöön: kokoustilaksi, ryhmätyötilaksi sekä pienoismallien näyttelytilaksi.

Aallot arvostivat kodikkuutta, valoisuutta ja tilantuntua. Isojen ikkunoiden ansiosta olohuone on tiiviissä yhteydessä puutarhaan; toisaalta lämmintä tunnelmaa sisätiloihin luo oikealla näkyvä takka. Taustalla erottuu vilaus toimistotilaa, jonka pystyy erottamaan yksityisistä tiloista liukuoven avulla. Liukuovea pidetään nyttemmin aina auki, jolloin katsoja pääsee nauttimaan toimiston, olohuoneen ja ruokahuoneen luontevasta jatkumosta. Huonekalut ja valaisimet ovat paljolti Aaltojen omaa tuotantoa, mutta poikkeuksiakin löytyy, kuten Aallon muhkea laiskanlinna, jonka tekijää ei tiedetä ja Poul Henningsenin suunnittelema lamppu flyygelin päällä. Flyygeli on ostettu pianisti Kosti Vehaselta perheen asuessa Turussa, ja sitä soitti Aino Aalto. Marokkolainen matto on tyypillinen elementti Aallon ja Artekin sisustuksissa. Myös huonekasveilla on usein tärkeä asema Aallon suunnittelemissa tiloissa. Vaikka sisustuksessa on ilmentymiä myös japanilaisesta arkkitehtuurista, ei Aalto itse kuitenkaan koskaan päässyt Japanissa käymään.

Tilojen jatkumo on yksi kotitalon kantavista ideoista. Tarjoiluväliköstä on näköyhteys ruokahuoneen kautta ikkunan läpi ulos. Talon keittiö oli kuitenkin kotiapulaisen valtakuntaa ja erillään muista tiloista. Ruokailutilaa valaisee Alvar Aallon 1950-luvun alussa suunnittelema malli A203. Punainen väri on tehokas yksityiskohta valkoisen ja puunvärin sävyttämässä huonetilassa. Taka-alalla näkyy Aino Aallon suunnittelema kiinteä astiakaappi, joka samalla toimii ruokahuoneen ja tarjoiluvälikön välisenä seinänä. Kaapin ovet ja laatikot voi avata molemmilta puolilta. Ruokapöydän vasemmalla laidalla pilkistää jotain yllättävän koristeellista. Ruokahuoneen tuolit ovatkin perimätiedon mukaan tuliainen häämatkalta Italiasta 1924. Ruokahuoneen seinä on päällystetty ruskealla molskikankaalla, puurimat ovat pyökkiä. Materiaalivalintaa voinee perustella muun muassa akustiikalla. Samannäköinen seinä näkyy myös Artekin ensimmäisen myymälän valokuvissa. Seinälle ripustettu puureliefi liittyy läheisesti Aallon huonekalusuunnitteluun. Reliefit olivat alkujaan silkkaa kokeilua koivuvanerin ja -lamellin mahdollisuuksilla, mutta muuttuivat aikaa myöten taiteellisemmiksi kompositioiksi. Reliefistä löytyykin viitteitä Aallon kalusteiden kuuluisan L-jalan puuntaivutusmetodista.

Verhon vieressä ranskalaisen Fernand Légerin taideteos. Aalto ja Léger olivat hyviä ystäviä. Moderni taide on aina kuulunut Aaltojen kotiin. Vanhoissa valokuvissa näkyy myös László Moholy-Nagyn ja Alexander Calderin töitä.

Kädensijan eleganssia koivuvanerioovessa. Aallon mielenkiinto kohdistui näinkin pieniin yksityiskohtiin: itse suunniteltuun ovipintaa myötäilevään kädensijaan eivät jää hihansuut kiinni.

Kaikkina aikoinaan jokainen ihminen kulkee portista maailmalle ja takaisin kotiin. Kotitalon pihalle johtava portti ja tonttia ympäröivä riuku-aita eivät ole käytetyimpiä kulmia Aallon kotitaloa kuvattaessa. Niissä piilee kuitenkin syvempi olemus ja osa Alvar Aallon sielunmaisemaa, muistoja lapsuudesta. Vastapäätä näkyy Eiel Saarisen Munkkiniemi-Haaga -suunnitelman ainoa toteutunut rakennus.

/ Pihalla muistuma Alvar Aallon lapsuudesta /

Aino Marsio (1884–1949) valmistui arkkitehdiksi vuonna 1920. Huonekalusuunnittelu oli osa opiskelua. Alvar Aalto ja Aino Marsio tutustuivat opiskeluaikana ja aviopariksi heidät vihittiin 1924. Aino Aalto oli Alvar Aallon vaimo, luova esteetikko sekä suunnittelutoimiston töiden kriittinen punnitsija.

Arkkitehti, muotoilija ja valokuvaaja

Alvar Aalto -säätiön intendentti Mia Hipeli tuntee Aino Aallon tuotannon ja historian.

A

lvar Aalto ja hänen mestarillinen kädenjälkensä lie-
nee tuttu useimmille arkkitehtuurista kiinnostuneille. Mutta soivatko kellot, kun kerron Aino Aallon olleen miehensä lailla taitava suunnittelija ja jopa edelläkävijä etenkin lasimuotoilussa?

Pariskunta osti **M.G. Steniukselta** vuonna 1935 tontin Munkkiniemestä, Riihitieltä. Munkkiniemen kaupunkimainen rakentaminen oli tuolloin jo alkanut, mutta kaupunginosa oli kuitenkin huomattavasti nykyistä väljempi. Aallot olivat tuolloin asuneet vasta kaksi vuotta Helsingissä, ja hakeutuivat tarkoituksella keskustan ulkopuolelle pikkukaupunkimaiseen ympäristöön, jollaiseen Alvar oli nuoruudessaan Jyväskylässä tottunut.

Mainittakoon, että samoihin aikoihin Alvar suunnitteli Steniukselle kerrostaloalueen Munkkiniemeen, joka jäi kuitenkin toteutumatta.

Riihitielle vuonna 1936 valmistunut kotitalo toimi paitsi kaksilapsisen perheen asuntona, myös avio-
parin arkkitehtitoimistona. Rakennus oli ensimmäinen Alvar Aallon toteutettu rakennus Helsingissä. Piirus-

tuksia ei ole säilynyt paljoakaan ja pohjaratkaisun lähtökohtia tai sitä, miksi materiaalivalinnat poikkeavat paljon modernin arkkitehtuurin opista, on ollut vaikea päätellä.

Toimisto oli mukana jo varhaisissa luonnoksissa 1935. Joissakin piirustuksissa se on nimetty piirustus-
saliksi tai kirjastoksi.

Arkkitehtitoimiston työt signeerattiin yleensä toimiston nimellä, kuten tapahtui myös Riihitien talon piirustuksissa. Aino käytti toisinaan AMA (Aino Marsio Aalto) kirjainyhdistelmää omissa töissään, ja etenkin Artekin huonekalupiirustuksissa. Toisia suunnitelmia ei merkitty lainkaan. Anonyymeistä piirustuksista on ollut vaikea tietää työnjakoa Alvarin ja Ainin välillä. Useat työt leimautuivat Alvar Aalloksi, vaikka Ainolla oli osuutensa suunnittelussa. Tietävästi osa Ainin suunnittelemista huonekaluista kulkee Alvarin nimen alla.

”Toisaalta tämä on ymmärrettävää, sillä pariskunta työskenteli saman pöydän ääressä. Ainin ajatusmaailmassa ei tarvittu suuria sankareita”, kertoo Alvar Aalto -säätiön intendentti **Mia Hipeli**.

Aaltojen suunnittelutoimisto sai lukuisia työtila-

uksia voittamalla arkkitehtikilpailuja, joihin he ottivat osaa. Kilpailuihin osallistuttiin yleensä yhteisellä nimellä, kuten tehtiin esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen kohdalla, mutta toisinaan saman työpöydän ääreltä lähti kaksi kilpailuehdotusta, niin Alvarin kuin Aionkin kynästä.

Molemmilla oli oma tunnistettava tyyliinsä, vaikka yhtäläisyyksiäkin löytyy. Aion töissä näkyvät anonyymiys, hienostuneisuus, ajattomuus ja tietynlainen sirous. Kotitalossa 30-luvun standardiajatus näkyy esimerkiksi Aion suunnittelemassa keittiössä, jossa pyrittiin tilan tehokkaaseen käyttöön. Vaikutteita suunnitteluun saatiin Saksasta Bauhaus-arkkitehtuurista.

JÄIKÖ AINO mielestäsi miehensä varjoon?

”Vetäytyväksi ja hiljaiseksi persoonaksi kuvailtu Aino ei kaivannut tarpeetonta huomiota osakseen, ja hänen luomistyönsä jäi miehen rinnalla vähemmälle huomiolle”, Mia Hipeli sanoo.

Puolisot kuitenkin täydensivät toinen toistaan. Ainolla oli selkeä käsitys muotoilusta ja terävät mielipiteet. Ilmeisesti Alvar ei tehnyt mitään vahvistamatta asiaa ensin vaimoltaan, jonka näkemykseen hän luotti. Suomalaisen taiteen mesenaatin **Maire Gullichsenin** tiedetään sanoneen, että hän ei ole tavannut toista ihmistä, jolla olisi niin varma maku kuin Ainolla.

Aaltojen kotitalon kalusteet olivat suunnitelmisissa mukana alun alkaen, ja piirustuksissa näkyy huonekalujen tarkka sijoittelu. Huoneet sisustettiin Artekkin standardikalusteilla. Sisustaminen oli yksi Aino Aallon parasta osaamisaluetta ja hänen käsialaansa olivat useat Aallon talojen sisustukset. Vahvana hänen kädenjälkensä näkyy Gullichsenin pariskunnalle suunnitellun Villa Mairean sisustuksessa ja Paimion parantolassa. Paimiossa on myös paljon Aion suunnittelema huonekaluja. Kansainvälistä huomiota saavuttivat myös Pariisin ja New Yorkin maailmannäyttelyiden sisustukset vuosina 1937 ja 1939.

Aino Aallon vuonna 1932 suunnittelema Bølgeblikk-lasisarja, jolla hän voitti vuonna 1932 oman miehensä taidekilpailussa ja sai Milanon triennaalin kultamitalin 1936.

Unohdettu arkkitehti

Elissa Aalto (1922–1994) oli arkkitehti, muotoilija ja Alvar Aallon vaimo vuosina 1952–1976. Elissa – alunperin Elsa Kaisa – Mäkinieniemi valmistui arkkitehdiksi Helsingin teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1949 ja liittyi samana vuonna Alvar Aallon toimiston palvelukseen. Elissa työskenteli yhteistyössä Alvarin kanssa ja oli mukana kaikissa toimiston tekemissä kilpailuprojekteissa. Elissa oli myös Alvarin töiden vahva tukija. Vaikka Elissan itsenäinen tuotanto jäi vähäiseksi, oli hänen uransa arkkitehtina kuitenkin merkittävä. Alvar Aallon kuoltua vuonna 1976 Elissa keskittyi miehensä perinnön säilyttämiseen ja saattoi loppuun useita keskenjääneitä hankkeita.

Elissa Aallon ensimmäisiä vastuutehtäviä oli Säynätsalon kunnantalon rakennustöiden johtaminen ja valvonta. Rakennus on arkkitehtuuriltaan hieno ja sitä pidetään yhtenä kauneimmista kunnantaloista Suomessa.

A

Ivar Aallon toisena puolisona tunnettu Elissa Aalto syntyi Kemissä 22.11.1922 perheen vanhimpana tyttärenä. Pikkulottana ja sittemmin lottanakin sodassa palvellut Elissa, alkuperäiseltä nimeltään Elsa Kaisa Mäkinieniemi, menestyi koulussa hyvin ja valmistui Rovaniemen lukiosta vuonna 1941 viiden laudaturin ylioppilaana. Hän oli ensimmäinen Rovaniemeltä valmistunut viiden ällän ylioppilas.

Arkkitehtuurin pariin Elissa päätyi omien sanojensa mukaan käytännönläheisyytensä vuoksi ja koska ei halunnut lukea pelkkää teoriaa. Opiskelut alkoivat Helsingin teknillisessä korkeakoulussa, Polyteekissä vuonna 1942. Elissa itsekin ihmetteli valintaansa, sillä ennen opintojaan hän oli nähnyt vain yhden arkkitehdin, **Gustaf Strandbergin**, joka suunnitteli Mäkinienien perheen uuden kodin Rovaniemelle. Se oli aikansa komeimpia ja ensimmäisiä keskilämmityksellä varustettuja taloja kaupungissa.

Sodan runtelemassa Suomessa opiskeltiin poikkeusoloissa. Tuolloin Hietalahdentorin laidalla sijainneen koulun piirustussali tuhoutui pommituksissa, joten taideaineet siirrettiin Ateneumiin.

”Istuimme talvipalftoot päällä ja kirjoitimme muistiinpanoja lapaset kädessä”, Elissa Aalto muisteli sittemmin.

DIPLOMITYÖNÄÄN Elissa Aalto suunnitteli Töölön Kesäkadulle teatterikoulun. Suunnitelmassa

herkästi piirretyt teatterisali, harjoitustilat sekä opilaiden asunnot on sijoitettu yhtenäiseen rakennuskompleksiin. 1940-luvun tyylistä poikkeamia ovat teatteriosan viittaukset 20-luvun klassismiin ja **Frank Lloyd Wrightiin** sekä kiinnostava teatterin eteisaulan poimutteleva vaateetiski, joka esiintyi myöhemmin Alvar Aallon teatterisuunnitelmassa.

SUOMESSA naiset saivat oikeuden opiskella teknisillä aloilla hyvin varhain kansainvälisesti verrattuna. Ensimmäinen nainen oli valmistunut arkkitehdiksi jo vuonna 1890, minkä jälkeen opiskelijoiden määrä kasvoi tasaisesti. Naisarkkitehtien töistä ei juurikaan löydy mainintaa tuon ajan arkkitehtuurikirjoittelussa, joka keskittyi lähinnä pienehkön eliittiryhmän ja tunnustettujen miesarkkitehtien suunnitelmiin. Myös arkkitehtuurin tutkimus on keskittynyt miesarkkitehtien saavutuksiin. Esimerkiksi 1949 menehtyneen Aino Aallon urasta ensimmäiset tutkimukset ilmestyivät vasta 1990-luvulla.

Vielä 1960-luvulla Elissa Aaltoakin kuvailtiin Suomen lehdistössä lähinnä Alvar Aallon nuorena, säteilevänä vaimona ja miehensä tukijana. Elämäntyön-

sä hän teki Alvar Aallon arkkitehtitoimistossa, joten itsenäinen tuotanto jäi vähäiseksi. Elissa Aallon ura arkkitehtina oli kuitenkin merkittävä.

Arkkitehtuurihistoria tuntee monia unohdettuja ja naisarkkitehteja, jotka toimivat miehensä rinnalla. Mainittakoon vaikka modernismin edustaja **Mies van der Rohe** ja hänen työtoverinsa **Lilly Reich**. Suomessa naisarkkitehdeille tyypillinen valinta oli puolisoon rinnalla työskentely, eikä naisten suuntautuminen ”pehmeämmälle sektorille”, sisustussuunnitteluun ollut harvinaista.

Alvar Aaltoa tutkineet ovat panneet merkille hänestä tehtyjen kirjoitusten sävyn, jota leimaa ajatus arkkitehtinerosta ja suurmiehestä. Tämä oli tyypillistä aikansa taidekriitikille ja on vaikeuttanut erityisesti työyhteisöjen ja verkostojen tutkimista, vaikka näillä oli merkittävä rooli Aallon töissä.

Arkkitehtitoimistossa projektien parissa työskentelee usein ryhmä suunnittelijoita, ja rakennusten toteuttaminen on monivaiheinen prosessi. Alvar Aaltoa tutkittaessa nämä toimistoarkkitehdit on yleensä sivuutettu, vaikka heidän osuutensa on ollut suunnitelmassa merkityksellinen.

/ Yksityiskoti Villa Hauta-Aho /

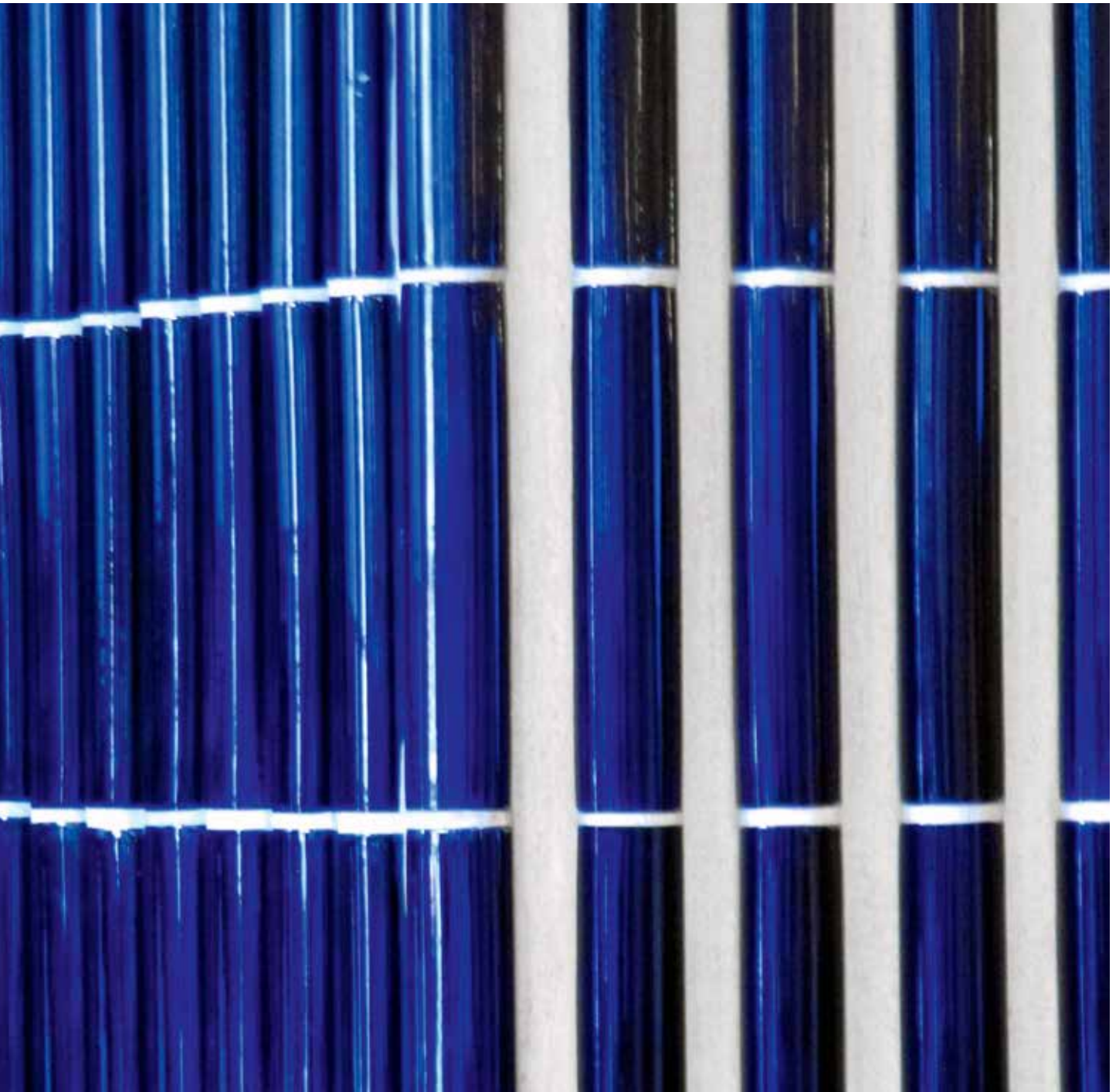
Elissa Aallon itsenäisestä tuotannosta on esimerkki Seinäjoella. Yksityiskoti Villa Hauta-Aho rakennettiin 1982. Selkeälinjaisen talon pihanpuoleinen kruunu on upea lippa. Asunto sisustettiin Artekin tuotteilla.

Alvar Aalto kirjoitti yhteistyöstään valaisimia valmistavan Valaistustyö Ky:n Viljo Hirvosen kanssa: ”Kaikki nämä metalliin perustuvat tehtävät on tehty niin, että alkulähde on ollut minun luonnokseni ja sen jälkeen lukemattomien kokeilujen kautta on syntynyt vuorovaikutus, joka vie toivottuun tulokseen.”

(kirjeluonnos tuntemattomalle vastaanottajalle 6.3.1973)

Sauvakaakeleiden värivalikoima on Kelan talossa laajempi kuin missään muussa Aalto-kohteessa.

Aalto Suomen aseaman puolustajana

/ Alvar Aalto – poliittinen vaikuttaja /

Alvar Aallolla oli tärkeä rooli talvisodan ajan Suomi-propagandassa Yhdysvalloissa. Maakuvatutkija Elina Melgin on perehtynyt aiheeseen.

M

aakuvatutkija ja viestinnän ammattilainen Elina Melginin väitöskirja käsittelee maakuvaviestintää ja kulttuuridiplomatiaa ennen ja jälkeen toisen maailmansodan ja varsinkin sen aikana. Alvar Aallolla on tärkeä rooli tutkimuksessasi. Kerrotko miksi?

”Alvar ja **Aino Aalto** kuuluivat siihen suomenruotsalaiseen kulttuuripiiriin, joka uudisti ja kansainvälisti Suomen taide-elämää merkittäväällä tavalla 1930-luvulta alkaen. Aalloilla oli suhteita ja yhteistyökumppaneita ulkomaalaisiin kollegoihin jo 1920-luvulla ja tämä piiri vain kasvoi Artekin (1935) perustamisen jälkeen. Aallon ulkomainen verkosto sekä se maakuvallinen työ, jota Alvar Aalto teki paitsi oman uransa, myös Suomen puolesta, nousi merkittävään rooliin, kun sota Suomen ja Neuvostoliiton välille syttyi vuonna 1939”, Elina Melgin kertoo.

”Funktionalistisen arkkitehtuurin läpimurto tapahtui Suomessa 1930-luvulla. Varsinkin puunjalostusteollisuus työllisti Alvar Aaltoa. Hän oli saanut töillään mainetta oman alansa ammattilehdistössä maailmalla, mutta oli vielä kotimaassaan kiistelty hahmo. Tämä johtui alan sisäisestä kilpailusta ja valta-asetelmista. New Yorkin maailmanäyttelyn ja Artekin huonekalujen menestys nostivat Aallon kuitenkin nopeasti Suomen valovoimai-

simmaksi arkkitehdiksi erityisesti USA:n mediassa. Aalto käytti tätä vahvistunutta asemaansa Suomen hyväksi. New Yorkin maailmannäyttely avasi suhteet USA:n teollisuuden ja yliopistojen huipulle, joten se tarjosi hyvän verkoston vaikuttamiselle. Menestys USA:ssa kulminoitui Massachusetts Institute for Technologyn MIT:n ison asuntolan suunnitteluun Bostonissa 1947–1949.”

Keitä muita kuului kulttuuripiiriin, josta mainitset? Ketkä huomasivat Aallon merkityksen Suomelle?

”Kansainvälisyyttä ja modernismia edistävään suomenruotsalaiseen liberaalien verkostoon kuului esimerkiksi kuvataiteen, muotoilun ja arkkitehtuurin kansainvälistymisen rahoittajana ja Aallon suurena tukena kotimaassa toiminut Ahlströmin tehtaiden perijätär **Maire Ahlström**, myöhemmin Gullichsen, sekä hänen miehensä, Ahlströmin toimitusjohtaja **Harry Gullichsen**. Artekin perustajiin kuuluneella **Nils Gustav Hahlilla** oli tärkeä rooli niin kauan kuin hän eli. Hahl kaatui jatkosodan aikana.”

”Talvisodan ajan valtion tiedotuskeskuksen alaisina, mutta sen toiminnasta itsenäisinä, toimivat jotkut yksityisten hoitamat propagandatoimistot, kuten kirjailija **Örnulf Tigerstedtin** ”Sanomahuolto” ja arkkitehti Alvar Aallon Byrå A. Aallon toimisto syntyi syyskuussa 1939, ja se keskittyi hyödyntämään oman arkkitehtitoimiston luomia yhteyksiä maan henkisen ja taloudellisen edun hyväksi etenkin Yhdysvalloissa. Vänrikki Aalto toimi propagandatehtävissä tiedotuskeskuksessa, mutta Toimisto A teki projekteja erillisenä toimistona vuosina 1939–40. Jatkosodan aikana valtion tiedotuslaitos nimitti Aallon propagandan erityiskäyttöön”, Melgin kertoo.

”Aalto sai asua talvisodan aikana kotonaan Munkkiniemessä. Aino Aalto ja lapset asuivat Porin lähellä

"1930-luvun lopussa Suomi panosti maakuvan viestintään enemmän kuin koskaan aiemmin. Sotakoneistoa varten perustetut valtion tiedotusorganisaatiot osallistuivat maakuvatyöhön ulkoasianministeriön ja lähetystöjen rinnalla. Maakuvaa rakensivat myös maanpuolustustyöhön osallistuneet puoliviralliset ja yksityiset tahot, kuten arkkitehti Alvar Aalto", Elina Melgin kertoo.

Erottajan unohdettu helmi

Vuonna 2012 Erottajan paviljonki pääsi Suomesmessakin uutisiin asti, kun kenties lumiauran irrottama pronssinen kaidetuki päätyi Lontooseen Christie'sin taidehuutokauppaan. Tukea ja siihen liitettyä kivenjätkälettä kaupattiin Alvar Aallon veistoksena yli 6000 euron lähtöhinnalla. Esine vedettiin pois huutokaupasta ja on nähtävissä Aallon toimistotalon opastetuilla kierroksilla Munkkiniemessä.

Erottajan paviljonki on Alvar Aallon ensimmäinen Helsinkiin toteutettu julkinen rakennus. Kohteessa käytetyt materiaalit ovat arvokkaita. Sokkeli on pinnoitettu graniittilaatoin, katto ja vesikourut ovat kuparia. Rakennusta kiertää pronssinen käsijohde. Samoin ikkunaprofiilit ja ulko-ovet ovat pronssiset.

Jos osaa tarkkaan katsoa, voi Erottajan paviljongin nähdä kuin koruna.

Erottajan paviljonki valmistui Olympialaisten alla vuonna 1951. Paviljongin historia juontuu toisen maailmansodan aikoihin vuoteen 1939, jolloin Helsinki joutui puna-armeijan suurpommituksen kohteeksi. Tuolloin Suomi oli joutunut myös luopumaan vuoden 1940 olympiaisännyydestä. Kriisitilanteessa väestönsuojien rakentamista tehostettiin, ja niiden sisäänkäyntejä sijoitettiin myös julkisille paikoille.

Helsingin kaupunki järjesti 1941 kutsukilpailun, joka koski Erottajan mäen alle rakennettavan väestönsuojan ympäristön järjestelyä. Tehtävänä oli suunnitella suojan sisäänkäynti, jonka yhteyteen sai sijoittaa virvoitusjuoma-, sanomalehti- ja puhelinkioskeja. Kilpailuohjelmassa sanottiin, että suojarakennuksen sisäänkäytävän muotoiluun on kiinnitettävä erikoista huomiota. Myös Erottajan alueen uusien liikennejärjestelyjen suunnittelu kuului tehtävään.

Alvar Aallon ehdotus ”Hurra för den lilla skill-

Paviljongin asiantuntija

Erottajan paviljongista rakennushistoriaselvityksen tehnyt arkkitehti Kalevi Näkki toivoisi, että rakennuksen interiööri kattoikkunoineen palautettaisiin.

Tältä paviljongin sisätilat näyttivät alkujaan. Lasiset ilmanvaihtokanavat, kattoikkuna kukkaverkkoineen ja puolen laatan limityksellä ladotut punatiiliilaatat kuuluivat paviljongin kulta-aikaan.

Mistä lähti kiinnostuksesi Alvar Aaltoon ja tekemääsi rakennushistoriaselvitykseen Erottajan paviljongista?

”Kohde liittyi Tampereen teknillisen korkeakoulun arkkitehtuurin historian jatkokurssiin vuosina 1996–97. Tutkimusta johti professori Tore Tallqvist. Erottajan Paviljonki näyttää äkkiseltään vaatimattomalta, mutta jo pienellä tarkastelulla siitä huomaa huomattavan määrän hienoja yksityiskohtia, jotka herättivät kiinnostuksen tutkimaan tarkemmin.”

Alvar Aallon voittaneessa kilpailutyössä paviljonki oli kovin erilainen toteutuneeseen verrattuna. Kumpi sinun mielestäsi olisi ollut kokonaisuutena upeampi, voittanut kilpailutyö korkeine torneineen tai veistoksineen vai matala toteutettu versio?

”Pidän hyvin paljon matalasta paviljongista, jollainen se on ollut 1950-luvun alun asussa, valmistuessaan Helsingin olympialaisiin.”

Mistä juontaa nimi Erottajan paviljonki?

”Alvar Aalto voitti 1940-luvun alussa Erottajantorin järjestelykilpailun nimimerkillä ”Hurra för den lilla skillnaden”. Hän käytti rakennuksesta paviljonki-nimitystä tekstissään jo 24.3.1950.”

Rakennusta uusittiin muutama vuosi sitten ulkoapäin. Tehtiinkö se onnistuneesti?

”Mielestäni se tehtiin onnistuneesti. Työmaata johti Aki Aalto. Sisäpuolen kunnostamiseen ei tuolloin ollut varoja. Sisätilojen kunnostus ja uudistus olisi hyvä saada käyntiin seuraavan Erottajantorin uudistamistyön yhteydessä.”

”Keskusta- suunnitelman toteutumatta jääminen on suuri menetys Helsingille”

Alvar Aalto suunnitteli Töölönlahdelle näyttävän kulttuuritalojen rivistön, joka viheralueineen olisi luonut kauniin sisään-tulon kaupunkiin. Suunnitelmasta toteutui kuitenkin vain Finlandia-talo. Arkkitehti Vezio Nava ja ympäristöneuvos Jussi Rautsi kertovat tarkemmin keskustasuunnitelmasta sekä Finlandia-talon marmorista, joka on taas ajankohtainen aihe.

Finlandia-talon perusparannus käynnistyy vuoden 2022 alussa, jolloin uusitaan myös paljon keskustelua herättänyt julkisivu. Arkkitehti Vezio Nava (vas.) ja ympäristöneuvos Jussi Rautsi ovat molemmat tyytyväisiä, että talon remonttiin valittiin julkisivun materiaaliksi italialainen Lasan alueen valkoinen marmori. ”Alvar Aalto on suuri nimi maailmalla ja hänen työnsä ovat hyvin arvokkaita. Finlandia-talon arvo säilymisen kannalta oli tärkeää, että kiven sijasta päädyttiin marmoriin”, Vezio Nava sanoo. Lasan marmorin uskotaan kestävän Helsingin vaativissa olosuhteissa vähintään viisikymmentä vuotta.

A

allolla oli alue- ja kaupunkisuunnittelussa monialainen työtapa. Hän osasi ohjata yhteistyötä eri osapuolten kuten arkkitehtien, insinöörien, lääkäreiden, viranomaisten, yritysten sekä tilaajien välillä aivan työn valmistumiseen asti. Katson Alvar Aallon suuren tuotannon johtuvan tästä, en niinkään ”maestrona” olemisesta. Hän oli suuri moderaattori ja integraattori”, taustoittaa **Jussi Rautsi** Aallon Helsingin keskustasuunnitelmaa.

Veizio Nava, seurasi kollegasi **Erkki Luoman** työskentelyä Aallon Helsingin keskustasuunnitelman laatimiseksi. Voitko kuvailla sen vaiheita? Miksi Aalto poisti julkiset rakennukset Finlandia-talon ja oopperan välistä?

”Keskustasuunnitelman toteutumatta jääminen on mielestäni suuri menetys kaupungille. 1970-luvun alussa Aalto teki epätoivoisen yrityksen pelastaa jotakin 10 vuotta aiemmin laaditusta nerokkaasta ehdotuksestaan, jo-

ta oli kovasti kritisoitu. Muistan maestron kommentin, kun hän oli poistanut ensimmäisen suunnitelmansa rakennusrivin Töölönlahden rannasta ja sijoittanut oopperatalon paikalleen. 'Kun Finlandiatalo on paikallaan ja oopperatalo tulee tuonne, niiden välinen ranta-aukko täyttyy vähitellen rakennusrivillä'. Hän siis luotti, että jälkipolvet täydentävät tilan", Vezio Nava kertoo.

FINLANDIA-TALOA ei voi ajatella ilman Helsingin keskustasuunnitelmaa. Mikä oli Aallon keskustasuunnitelman lähtökohta?

"Aallon keskusta oli itsenäisen Suomen vastine Venäjän vallan aikaiselle Engelin keskustalle. Rakennusten vaikutteita tuli monesta paikasta ja asiasta, varmaan Italian marmoristakin. Aalto oli ylihistoriallinen arkkitehti siinä mielessä, ettei hän lukkiutunut tyyli-suuntiin tai rakennusten ikään. Hän otti kyytiin asioita, jotka toimivat hyvin. **Elissa Aalto** kertoi Alvar Aallon vilkaisse Venetsian Pyhän Markuksen torin mittasuhteet hänen ollessaan ostamassa kenkiä. Aalto oli absoluuttinen tilanero, ikäänkuin saksofonisti **Charlie Parker**, joka soitti kertakuulolta mitä vain vaikka väärin päin. Mestari menee aina lähellä rajoja, käyttää koko tilan", Jussi Rautsi kertoo.

TEHDÄÄN EKSURSI Helsingin keskustasuunnitelmaan. Oliko se Aallon viimeinen suuri asia, päätyö?

"Sen piti kruunata Aallon elämäntyö. Pitkä suunnittelujakso oli täynnä jännitettä ja riitoja henkilöiden ja instanssien välillä. Aaltoa arvosteltiin elitismistä, koska hän pisti keskustaan konserttitaloa ja oopperaa. Nuoret arkkitehdit pitivät Otaniemeäkin kivikautisena. Aalto otti hyvin raskaasti pinnallisen kritiikin, mikä heijastui myös toimistoon. Aalto hiljeni ja masentui. Se oli traagista seurattavaa. Aalto oli pragmaattinen suunnittelija, valmis muutoksiin. Neuvotteluyhteys pormestari **Teuvo Auraan** toimi hyvin. Aalto siirsi Vapaudenkadun tunneliin, niin että Linnunlaulu säästyi. Mutta mikään ei kelvannut", Rautsi sanoo.

"**Reima Pietilä** ja **Erik Kråkström** puolustivat Aaltoa Helsingin Sanomissa. He ymmärsivät, että uusi keskusta voi olla kulttuurilaitosten keskittymä veden äärellä. **Kirjo Mikkola** pyysi Aallon kuoleman jälkeen arvosteluaan anteeksi kirjoittamalla Aalto-kirjansa. Hän omisti kappaleen rakkaudella Elissa Aalolle, joka oli joutunut vaatimaan tilanteeseen, koska toimistoa piti jatkaa. Arvostelu oli riistäytynyt käsis-tä. En muista tulivatko arvostelijat edes paikalle, kun HS järjesti ison keskustelun. Kantti ei kestänyt, kuten Mikkola sanoi haastatellessani häntä 1980-luvun alussa Yhdyskuntasuunnittelun seuran lehteen", Rautsi muistelee.

MIKÄ OLI mielestäsi keskustasuunnitelman ydin?

"Aallossa mikään ei ole yksioikoista, kuten ei todellisuudessakaan. Oli asiallistakin kritiikkiä. Yleisimmin esillä oleva pienoismalli antaa väärän kuvan

Kulttuuri- omaisuuden vaalimisista

/ Konservattori Susanna Pusa /

Pukeutumispöytä sijaitsee Aaltojen kotitalon toisen kerroksen makuuhuoneessa.

rempia puutteita tai korjaustarpeita, mutta pientä kunnostettavaa on koko ajan.

”Rakennusten kanssa tasapainoillaan jatkuvasti restauroinnin ja konservoinnin rajapinnassa. Toisin kuin museoesineet, rakennuksia ei kuitenkaan voi laittaa vitriiniin eikä luoda niille täydellisiä museo-olosuhteita. Rakennukset tarvitsevat usein konkreettisia korjaustoimenpiteitä. Turvallisuudesta ei tietenkään voi tinkiä, vaan rakennusten ylläpidosta on huolehdittava, jotta ne ovat käyttäjilleen turvallisia.”

Voisi kuvitella, että Susanna Pusan työmäärä Aalto-kohteiden parissa on loputon. Onko näin?

”On totta, että töitä olisi vaikka kuinka. Urani täällä on kuitenkin vielä alussa ja edelleen haetaan rooliani talossa. Nyt se on muotoutunut niin, että vastaan osaltani säätiön Helsingin kohteiden ylläpidosta. Käytämme toki muitakin ammattilaisia, enkä ole kaikivoipa, se on mahdottomuus. Osa toimenkuvaani on, että toimin yhdessä rakennusperintöyksikön muiden asiantuntijoiden kanssa asiantuntijatehtävissä Aallon kohteita koskevissa korjauksissa.”

Vaikka talossa ei ole ennen ollut Pusan kaltaista henkilöä, on rakennusperintöyksikkö vastannut kun-

Alvar Aalto kuvasi vaimonsa Elissa Aallon pukeutumispöydän äärellä 1960-luvulla. Sama pukeutumispöytä oli konservaat-
tori Susanna Pusan ensimmäinen konservoinnin kohde.

Alvar Aalto -säätiön konservaat-
tori Susanna Pusa tekee tärkeää työtä Alvar Aallon valtavan
kulttuuriperinnön parissa. Alvar, Aino ja Elissa
Aallon työuran aikana syntyneet rakennukset,
esineet, huonekalut ja uudenlainen tapa ajatella
arkkitehtuuria näkyvät edelleen vahvasti niin
Suomessa kuin ulkomailla. Vuosikymmeniä
tai jopa sata vuotta vanha tuotanto näyttää
edelleen ajankohtaiselta ja on suurella todennä-
köisyydellä hyvässä käyttökunnossa.

Artekk

214 - 235

09

Anja Matilainen. Ben af Schultén.

Kotimaisen muotoilun ylpeys Artek jatkaa samalla ideologialla, mitä perustajajäsenet, nuoret idealistit Alvar ja **Aino Aalto**, **Maire Gullichsen** ja **Nils-Gustav Hahl** kirjoittivat liiketoimintasuunnitelmaansa vuonna 1935. Artek oli luovien, ennakkoluulottomien ja rohkeiden visionäärien luomus, joka jätti pysyvän vaikutuksen niin suomalaisiin koteihin kuin myös muotoiluhistoriaamme.

Aika on Artekin

Hyvä muotoilu on aina ajankohtainen, siksi Artek on aina ollut ja on edelleen suomalaisten keustosuosikki. Artekin osti vuonna 2013 sveitsiläinen huonekaluyritys Vitra, joka mahdollistaa entistä paremmat yhteydet maailmanlaajuiseen huonekalumarkkinaan. Suomen maajohtaja Anja Matilainen kertoo, miltä Artek näyttää yrityksenä tällä hetkellä.

Ben af Schultén Artekin piirustustoimistossa Keskuskadulla. Vuonna 1935 perustettu Artek on toiminut Helsingissä neljässä eri osoitteessa: Fabianinkadulla, Keskuskadulla, Eteläesplanadilla ja nyt taas Keskuskadulla Stockmannia vastapäätä talossa, jonka vieressä myymälä aikanaan sijaitsi.

**”Artekin tuotteet
numeroitiin niin, että
4:llä alkavat olivat
nojatuoleja, 5:llä sohvia,
6:lla pikkutuoleja,
7:llä sänkyjä, 8:lla
pöytiä ja 9:llä muita
tuotteita, kuten
naulakkoja ja
pientuotteita.”**

_Ben af Schultén

/ Artekin kierrätyskauppa Pienellä Roobertinkadulla /

Artekin entinen toimitusjohtaja Mirku Kullberg ideoi vuonna 2006 konseptin, jossa myytäisiin käytettyjä Aalto-huonekaluja sekä muita suomalaisia designklassikoita. Kouluista, tehtaista ja kirpputoreilta etsittiin hyvin patinoituneita Aallon suunnitteleimia huonekaluja, joiden pohjalta Artek 2nd Cycle avattiin Pienelle Roobertinkadulle vuonna 2011. Kivijalkaliikkeiden alla sijaitseva kauppa on keräilijän ja Aalto-fanien aarreaitta, jossa kaupattavana on osa Suomen muotoiluhistoriaa. Satsaus on kotimaassa, etenkin Artekissa, mutta liikkeessä on esillä myös muiden suomalaisten muotoilijoiden, kuten Tapio Wirkkalan, Yrjö Kukkapuron sekä Paavo Tynellin tuotantoa. Vintageliikkeestä voi löytää myös huonekaluja, jotka ovat poistuneet Artekin valikoimasta. Kaikki ovat jo ainakin kerran ostettu ja hyväksi todettu. Puusta valmistettuja huonekaluja voi lakata ja uudelleen verhoilla. Ajaton muotoilu kestää aikaa, ja voi toimia joillekin jopa stressinpoistajana.

”Alvar Aallon tärkein oivallus oli ehkä se, miten Bauhaus-tyylin materiaalimaailma muutettiin suomalaiseksi puuksi. Siten hän saavutti aivan uuden oman ilmeen, vaikka rakenteelliset ja käytännölliset ratkaisut olivat samankaltaiset.”

kouluissakin ollaan kansainvälisiä. Aalto-yliopistossa on design-linjalla paljon ulkomaisia opiskelijoita. Monikielinen tai englanniksi tapahtuva opetus on osa kansainvälisyyttä. Nykyään on helpompi hakea myös oppia ulkomailta, toisin kuin minun aikanani. Asian voisi kiteyttää niin, että mahdollisuudet ovat laajemat, mutta kilpailu kovempaa.”

”Ammattikuntamme oli aikanaan hyvin pieni. Vasta sotien jälkeen alallani toimivia alettiin kutsua taiteilijoiden tai huonekalupiirtäjien sijasta sisustusarkkitehdeiksi.”

”Kerran Ranskassa ollessani otin yhteyttä kollegaani ja halusin ihan vain mielenkiinnosta tavata hänet. Huomasin nopeasti vieroksuvan asenteen, sillä hän epäilemättä luuli minun tulleen varastamaan ideoita. Se oli hyvin vierasta minulle, sillä Suomessa Artekin toimistossa otimme avosylin vastaan kaikki ulkomaiset vieraat.”

ARTEKISTA on tehty myös kirja, joka julkaistiin vuonna 1985. Se oli silloin ainoa pelkästään Artekin toiminnasta ja historiasta julkaistu teos. af Schultén suunnitteli kirjan ulkoasun ja kirjan kirjoitti **Pekka Suhonen**.

”Paljon on tapahtunut kuitenkin tuon jälkeen, joten voisi olla aika tehdä uusi kirja.”

Menneistä ajoista ja tunnelmasta on af Schulténilla paljon kerrottavaa.

”Kannustava ilmapiiri ja demokraattinen asenne loivat työpaikan, joka toimi kuin perhe. Pitkät työurat kertoivat ihmisten viihtymisestä ja kaikki olivat ylpeitä saadessaan työskennellä Artekissa. Töihin oli hauska mennä mahtavan yhteisön pariin. Konttorin puolella ehkä mietittiin, että piirustustoimiston puolella ollaan liian vapaita. Joskus keskellä päivää söimme grillikanaa ja joimme lasin punaviiniä, mitä ei ehkä katsottu naapurihuoneessa hyvällä. Vieraita kävi paljon, olimme kohtaamispaikka. Minähän olin armeijan jälkeen muutaman kuukauden ajan eräässä arkkitehtitoimistossa töissä, kunnes Artekista soitettiin ja pyydettiin takaisin. Lähdin heti. Tässä toisessa paikassa tehtiin kyllä töitä, mutta henki puuttui. Ihmettelin kun kuukaan ei puhunut mitään, eikä grillikanoista ollut tie-

toakaan. Artekin toiminta oli hyvin monipuolista ja ilmapiirin suhteen ainutlaatuisia. Monet kertoivat silloin hakevansa lohtua huonoon päivään Artekin myymälästä, koska siellä oli niin kaunista. Myymälöitä oli aikanaan myös Porissa, joka oli ikään kuin Maire Gullichsenin aluetta. Minun aikanani myymälöitä perustettiin Turkuun, Espooseen ja Lahteen, mutta kaikki nämä on lopetettu.”

KUINKA PALJON kotonasi näyttää Artekilta?

”Yllättävän vähän. Omista suunnitelmistani löytyy sohva, nojatuoli ja valaisimet. Jotain Aalto-huonekalujakin on. Kotini lempihuonekalu on nojatuoli 444. Jokin aikaa sitten ostin huutokaupasta kaksi kappaletta Noormarkkuun suunnittelemani pikkutuoleja, jotka olivat priimakunnossa.”

af Schulténin suunnittelema 411 on allekirjoittaneen suosikki, joka ruskealla nahalla on aivan upea, ja taas trendin aallon ylimmällä harjalla.

Jos sellainen tulee vastaan, niin...

Riihitiellä välähti

Vuoden 2017 joulukuussa katselin Riihitien ja Kadetintien kulmauksessa sijaitsevaa Alvar Aallon suunnittelemaa porraskäytävän ikkunarivistöä, joka on tunnusomaisesti kuparilla viimeistelty. Mietin miksi en kirjoittaisi jotain kaupunginosamme tunnetuimmasta henkilöstä, olihan Aallon juhlavuosikin alkamassa. Alvar Aalto -säätön oppaan Hanna Pärnän opastamana aloitin tutustumisen Aaltojen Riihitien kotitalonsa kautta. Suosittelenkin kotikierrosta, jota värittää Pärnän elävä ote.

On outoa, että Aallon kohteiden äärelle matkustetaan valtamerien toiselta puolen, mutta arkkitehtuurista kiinnostuneet paikalliset asukkaat ovat harvinaisuus. Kuinka moni munkkiniemeläinen on käynyt Alvar Aallon ateljeessa tai Aaltojen kotitalossa? Maailma on täynnä Aalto-faneja, joista mainittakoon Aallon arkkitehtuuria ihannoiva espanjalainen Aalto-viinitilan johtaja Javier Zaccagnini. Heidän erinomainen Aalto-viininsä on saanut kansainvälistä arvostusta.

Jos Munkkiniemeä markkinoitaisiin kaupunginosana, tulisi-ko kärkipäässä Alvar Aalto vai kahvilakulttuuri? Todennäköisesti jälkimmäinen. Voi kun voisimme kysyä apua Alvar ja Aino Aallolta, brändäämisen mestareilta, miten parantaa ihmisten kaupunkitietoisuutta.

Olen asunut Munkkiniemessä 15 vuotta. Täällä Aalto ei ole puheenaihe. Mielestäni se ei ole asukkaiden, vaan kaupungin-osan syy. Munkkiniemi ei ole ylpeä Aallostaan, vaikka hän asui suurimman osan elämästään postinumerossa 00330.

Aalto-tietoisuutta pitäisi siirtää myös nuorille, mutta alakoulut eivät ole Aallosta kiinnostuneita. Paikallinen tuote voisi olla vaikka värityskirja, jossa arkkitehtimme tulisi tunnetuksia väritettyjen kohteiden, huonekalujen ja valaisinten muodossa. Ja olisihan muistomerkki alueellamme osoitus arvostuksesta. Ei kuitenkaan semmoista, kuin Munkkiniemen entisellä maanomistaja Sigurd Steniuksella on Gert Skytten puistossa. Ruosteinen kyltti käy jatkuvaa kamppailua olemassaolostaan.

Sigurd Stenius oli keskeisessä asemassa Munkkiniemen rakentamisessa, mutta Alvar Aalto oli sentään rakentamassa koko Suomea, maailmaakin.

Helsingissä 22. kesäkuuta 2020

Petri Laaksonen